2011 MÄSTAR rabatten

En plats i solen

MÄSTARRABATTEN 2011
AV MONA WEMBLING

En plats i solen

MÄSTARRABATTEN SOM HAR FÅTT NAMNET EN PLATS I SOLEN ÄR EN DEL AV ETT AVGRÄNSAT TRÄDGÅRDSRUM. RUMMET AVDELAS MED HJÄLP AV ETT LITET TRÄDGÅRDSHUS (KALLAS ORANGERIET), KONTOR (ETT GRÅTT TRÄHUS), EN PUTSAD MUR OCH EN PERGOLA.

Trädgården går idag under benämningen ”Kretaträdgården” där växternas placering, materialval och växtval inspireras av naturliga förhållanden på Kreta. Här återfinner vi karga, solstekta växtmiljöer med en mångfald av blom- och bladformer som blandas med varandra. Färgerna går mestadels i grått, gult och lila.
Växterna är alla solälskare, torktåliga och aromatiskt kryddiga. Växtmaterialet är placerat på ett sätt som gör att trädgården känns naturlig och där växternas inbördes former och färger kompletterar varandra. Öarna av växter omges av ett grått rundat singel.

STÅNDORT: Sol, näringsrikt, torrt
FÄRGTEMA: Grå, gröna, gula och lila nyanser med stänk av orange/rött.

Mästarrabatten skall ingå som en del i en helhet, det vill säga samma tema får råda i rabatten som i övriga trädgården, det är viktigt att den inte avviker. Temat styr växtvalet både i form och i färg. Färgskalan går i grå, gröna, gula och lila nyanser. Tunga, rundade blomformer skall spela mot lätta blomax. Feta, glänsande blad eller gråfiltiga ludna mot fjäderlätta svepande blad. Vissa växer i tydliga grupper andra växer som enstaka individer spridda över hela rabatten.

Buskar, klätterväxter, högvuxna Allium och perenner ger höjd åt kompositionen medan andra lägre växter håller ihop planteringen i framkant. Klematis och honungsros klättrar upp i pergolan och kommer med åren att bli mycket storvuxna. Buskarna kommer att få en alltmer framträdande position eftersom de växer till sig både på höjden och på bredden.

En av höjdpunkterna på försommaren är när klematis, Allium, kantnepeta, glansälväxing, violiris och gulltörel blommar. Nästa skådespel i rabatten inträffar när silvergräs, praktröllika, ulleternell, anisisop (anisört), kärleksört och solhatt blommar samtidigt som kantnepetan. Den gulbladiga kungsmyntan och lammörat håller sig fina i kanten från försommar till höst.

Den rödbladiga smällspirean bistår kompositionen med en uppfriskande kontrast. Tidigast ut är blå bägarkrokus och sist är svartaronians men även smäll-spireans lysande höstfärger. Rosornas nypon och svartaronians bär intresserar både fåglar och människor. Praktröllika och silvergräset är vackra till frosten kommer och får dessutom vackra toner av brunt på sina ax.

Rabatten har en lång utsträckt form för att på det viset följa muren. Den smala delen är enkel i sin utformning med endast svartaronia, kantnepeta, ulleternell och Allium. Utmed pergolan svänger rabatten för att mjukt rundas av. Här är rabatten bredare och innehåller då fler perenner. Lammöra och glansälväxing ”rymmer” ut från rabattens givna form, på det viset präglas planteringens innehåll av naturens tillsynes slumpvisa kynne.

Naturligtvis är det fullt möjligt att kopiera rabatten rakt av och anlägga i sin egen trädgård men man kan med lätthet anpassa formen till att passa just ditt eget soliga hörn. Självklart har jag anpassat växtvalet så att många i vårt avlånga land känner sig sugna på att prova rabatten.

Mona Wembling

Jag är från början smålänning men bor sedan 16 år tillbaka nere vid sydkusten i Skåne. Tillsammans med man, tre barn och fyra katter huserar vi i en traditionell skånelänga från slutet av 1800-talet. Huset har under årens lopp byggts till både på längden och på tvären och senaste tillskottet är mitt kontor med tillhörande liten kontorsträdgård som kallas ”Kretaträdgården”.

Trädgården är en del av en större trädgård som har formen av en tårtbit och ligger ute i åkerlandskapet. Här har jag min arbetsplats och där driver jag sedan fyra år tillbaka mitt eget företag MW Landskapsarkitekt. Innan dess arbetade jag som lärare på SLU i Alnarp under 10 års tid. Här undervisade jag i växtkomposition och växtkännedom.

Mitt intresse för form, natur och växter grundlades under barndomen i Småland, där jag växte upp på en bondgård i vacker småländsk natur med hagar, åar och mycket skog. Intresset fördjupades när jag läste till landskapsarkitekt och under tiden som lärare på Alnarp. Under min arbetstid ritar jag privata trädgårdar och bostadsgårdar, utformar skötselplaner, är rådgivare och skriver och illustrerar trädgårdsböcker.

Arbetstiden övergår för det mesta successivt till fritid, en gräns som är mycket otydlig och där sysselsättningen, förutom familjen såklart, är att hitta inspiration i den egna och andras trädgårdar och i mer eller mindre naturliga växtmiljöer. Från djupaste skogen till torraste kusten eller varför inte i ett nerlagt stenbrott…..

Mona

Växtförteckning

BUSKAR

1. Svartaronia, *Aronia melanocarpa* GLORIE E® (2st)
2. Atragene-klematis 'Campanulina Plena', *Clematis* (Atragene-Gruppen) 'Campanulina Plena' E (Clochette Pride')
3. Havtorn, *Hippophae rhamnoides* 'Hikul' (2st)
4. Smällspirea, *Physocarpus opulifolius* DIABLE D'OR® (1
5. Rugosa-ros, *Rosa* (Rugosa-Gruppen) 'Louise Bugnet' (
6. Honungsros, *Rosa helenae*

PERENNER

7. Praktröllika, *Achillea* 'Coronation Gold' (7st)
8. Anisisop (anisört), *Agastache* 'Blue Fortune' (6st)
9. Ulleternell, *Anaphalis triplinervis* (15st)
10. Kantnepeta, *Nepeta x faassenii* 'Walkers Low' (12st)
11. Röd solhatt, *Echinacea purpurea* 'Alba' (5st)
12. Gulltörel, *Euphorbia polychroma* (5st)
13. Violrotsiris, *Iris germanica* 'Florentina' (5st)
14. Kungsmynta, *Origanum vulgare* 'Thumble's Variety' (9s
15. Purpurkärleksört, *Hylotelephium telephium* 'Purple Emp
16. Lammöron, *Stachys byzantina* 'Cotton Ball' (5st)
17. Glansälväxing, *Sesleria nitida* (3st)
18. Silvergräs, *Achnatherum calamagrostis* (10st)

LÖKAR

Purpurlök, *Allium x hollandicum* 'Purple Sensation' (10st)
Skägglök, *Allium stipitatum* 'Mount Everest' (8st)
Svartlök, *Allium nigrum* (20st)
Fyrverkerilök, *Allium schubertii* (8st)
Blå bägarkrokus, *Crocus biflorus* 'Blue Pearl' (20st, i framk
Persisk pärlhyacint, *Muscari aucheri* 'Blue Magic' (20st, i fr
Kejsartulpan, *Tulipa* (Fosteriana-gruppen) 'Concerto' (10

Allium 'Purple Sensation'
Allium 'Mount Everest'
Allium nigrum
Allium schubertii (Violet

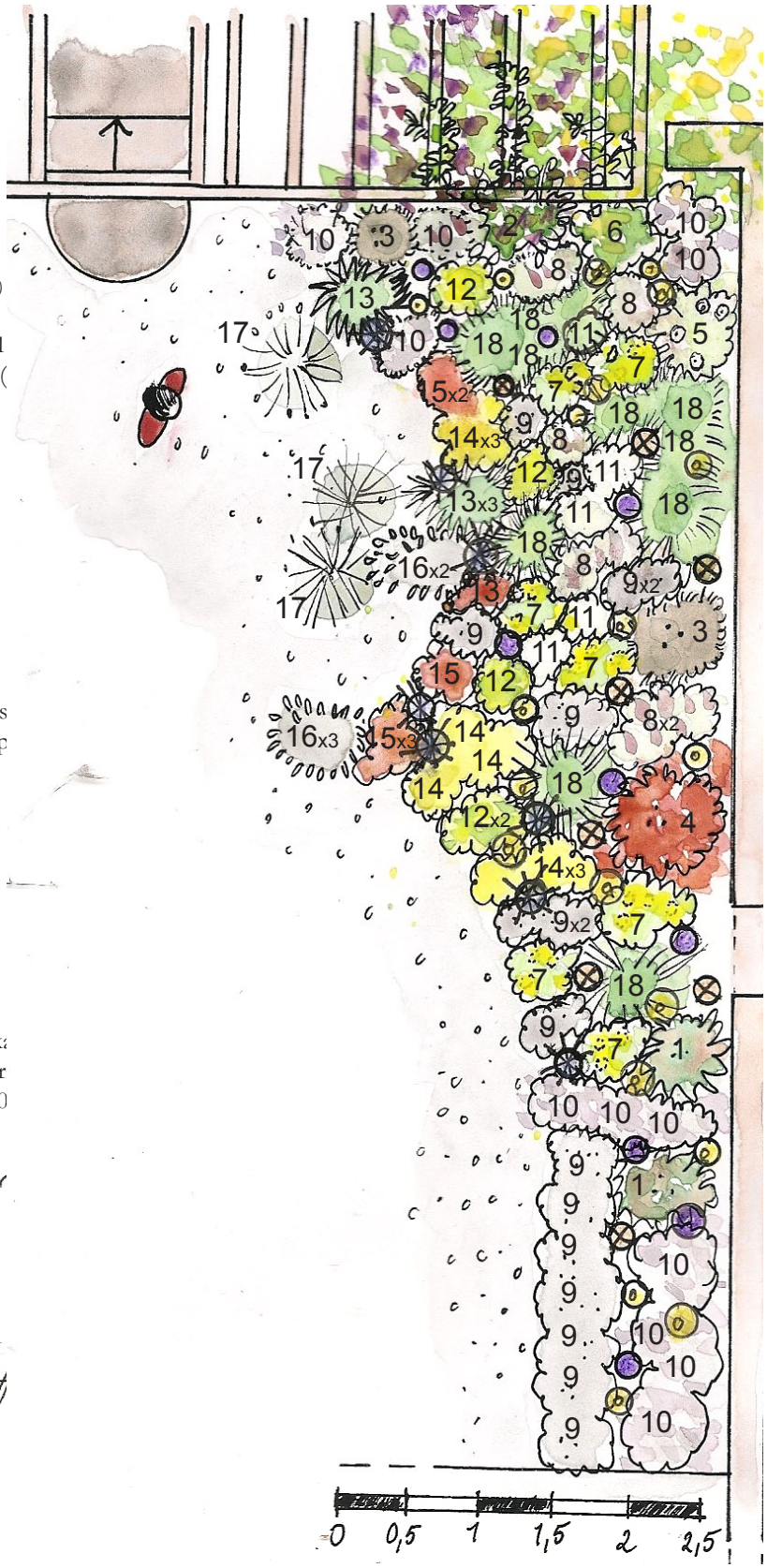

BUSKAR

1. Svartaronia, *Aronia melanocarpa* GLORIE E®
GLORIE E® är en kompakt svartaronia som blir 60-80 cm hög. Kännetecknande för aronia är den vackra höstfärgen som bladen får när det börjar bli kallare och GLORIE E® är inget undantag. Bladen fullkomligt exploderar av en fantastisk eldröd färg. Busken blommar rikligt på försommaren med vita blomklasar som följs av blanka, svarta ätliga bär. Svartaronia har ett högt prydnadsvärde i trädgården under lång tid på året och är ett växtval som ökar i privata trädgårdar. Är lättskött och anspråkslös.

2. Atragene-klematis 'Campanulina Plena', *Clematis* (Atragene-Gruppen) 'Campanulina Plena' E (Clochette Pride')
'Campanulina Plena' E (Clochette Pride') är en klematis som får vackra stora, 8 cm, fyllda blommor i en intensivt mörkblå färg. Den härliga blomningen får man njuta av under en lång period då den är utdragen och sorten är mer eller mindre remonterande. 'Campanulina Plena' E ('Clochette Pride') blommar på föregående års ved vilket gör att beskärningen under våren bara ska bestå av en lätt putsning av döda växtdelar. Större beskärningar görs istället direkt efter blomningens avslut. Bladverket är friskt grönt och efter blomningen visar sig de vackra fruktställningarna som blir en prydnad över vintern.

3. Havtorn, *Hippophae rhamnoides* 'Hikul'
'Hikul' är en låg och kompakt sort av havtorn som tack vare bildandet av många korta skott har en tät förgrening. Havtorn har vackra grågröna, nästan silvriga, blad och just sorten "Hikul" är nästan helt taggfri. 'Hikul' finns bara som hanplantor vilket innebär att buskarna blir helt utan bär, här är det bladen som får all uppmärksamhet. Efter 10 år kan man räkna med att busken är 1-1,5 meter hög och ungefär lika bred.

4. Smällspirea, *Physocarpus opulifolius* DIABLE D'OR®
DIABLE D'OR® är en smällspirea med kopparorange bladverk som senare på hösten övergår till att bli rött. Bladfärgen utvecklas bäst om busken planteras i soliga lägen. I juni blommar smällspirea med vita blommor och efter blomningen på höstkanten kommer de vackert röda bären. DIABLE D'OR® har ett kompakt upprätt växtsätt och blir ungefär 1,5-2 meter hög och lika bred.

5. Rugosa-ros, *Rosa* (Rugosa-Gruppen) 'Louise Bugnet'
'Louise Bugnet' är en frisk buskros med ett relativt styvt och upprätt växtsätt med nästan helt taggfria grenar. Blomknopparna är vackert karminröda och när de öppnar sig visar de sig gömma medelstora, vita, fyllda blommor med en medelstark doft. 'Louise Bugnet' börjar med sin blomning i juni och tack vare att sorten är återblommande håller den igång långt in på hösten. Sluthöjden blir ungefär 1,5 meter.

6. Honungsros, *Rosa helenae*
Honungsrosen är en vacker klätterros med enorm växtkraft. Rosen växer med bågböjda grenar och blir tät och bred med ett friskt, grönt bladverk. Höjder kring 4 meter är vanligast men leds rosen upp längs ett träd kan den bli upp till 10 meter i de varmaste delarna av landet. En naturligt växande honungsros kräver inte mycket skötsel, men ska man ha uppbundna exemplar blir arbetsinsatsen betydligt högre på grund av det kraftiga växtsättet. På sommaren översållas honungsrosen med gulvita, enkla blommor som doftar starkt och intensivt. Blommorna som är 4-5 cm i diameter sitter samlade i yviga klasar med 30-80 blommor per klase. Honungsros trivs lika bra i sol som i skugga.

5. Rugosa-ros, *Rosa* (Rugosa-Gruppen) 'Louise Bugnet'
'Louise Bugnet' är en frisk buskros med ett relativt styvt och upprätt växtsätt med nästan helt taggfria grenar. Blomknopparna är vackert karminröda och när de öppnar sig visar de sig gömma medelstora, vita, fyllda blommor med en medelstark doft. 'Louise Bugnet' börjar med sin blomning i juni och tack vare att sorten är återblommande håller den igång långt in på hösten. Sluthöjden blir ungefär 1,5 meter.

6. Honungsros, *Rosa helenae*
Honungsrosen är en vacker klätterros med enorm växtkraft. Rosen växer med bågböjda grenar och blir tät och bred med ett friskt, grönt bladverk. Höjder kring 4 meter är vanligast men leds rosen upp längs ett träd kan den bli upp till 10 meter i de varmaste delarna av landet. En naturligt växande honungsros kräver inte mycket skötsel, men ska man ha uppbundna exemplar blir arbetsinsatsen betydligt högre på grund av det kraftiga växtsättet. På sommaren översållas honungsrosen med gulvita, enkla blommor som doftar starkt och intensivt. Blommorna som är 4-5 cm i diameter sitter samlade i yviga klasar med 30-80 blommor per klase. Honungsros trivs lika bra i sol som i skugga.

PERENNER

7. Praktröllika, *Achillea* 'Coronation Gold'
'Coronation Gold' är en extra fin praktröllika som är både rikblommande och pålitlig. Får stora, flata blomkorgar med varmt gula blommor. Bladen är silvergrå och även de outslagna blomknopparna har samma vackra färg. Praktröllika blir 70 cm hög och blommar under större delen av sommaren. Blommorna kan skäras av och användas som snittblomma men blir även fina att torka och kan användas i eternellarrangemang.

8. Anisisop (anisört), *Agastache* 'Blue Fortune'
'Blue Fortune' tillhör de högre perennerna med sina stadiga 100 cm. I juni börjar den blomma med blåvioletta blommor i täta kolvar. Blomningen varar ända ut i september och anisörten blir under den här tiden flitigt besökt av fjärilar som letar efter nektar. Vintertid ser fåglarna sin chans att få tillgång till frön som sitter kvar i fröställningarna. Tillhör de tåligare perennerna då den klarar både torka och regn. Hela plantan har en behagligt kryddig doft vid beröring.

9. Ulleternell, *Anaphalis triplinervis*
Ulleternell är en anspråkslös perenn med anor från 1800-talet då blommorna användes som eterneller. Blommar under juli och augusti med silvriga, ulliga blommor över de grågröna långsmala bladen. Höjden vid blomning blir ungefär 40 cm och plantorna trivs i full sol på de flesta, inte allt för tunga, jordar. Har, om den trivs, en stor spridningsförmåga. Att tillsätta lite extra kalk i jorden kring plantorna resulterar i ännu silvrigare blad.

10. Kantnepeta, *Nepeta x faassenii* 'Walkers Low'
En tilldragande perenn som lockar både katter, fjärilar och bin. Börjar blomma i månadsskiftet maj-juni med mörkt blåvioletta blommor. Klipps kantnepetan tillbaks efter blomning kan både ett och två nya flor pryda rabatten under sommar och höst. Kantnepeta blir omkring halvmetern hög, har ett brett, lite yvigt växtsätt och klarar av att kväva en hel del ogräs i rabatten. Som det svenska namnet antyder passar kantnepeta även som kantväxt och kan liksom lavendel användas till små låga häckar. Föredrar fullt soliga växtplatser gärna i väldränerad, kalkrik jord.

11. Röd solhatt, *Echinacea purpurea* 'Alba'
Trots det svenska namnet blommar denna sort med vita blommor. Blomman som består av en mörk, kullig disk omges av smala, lite lätt hängande kronblad och är en riktig fjärilsmagnet när den blommar i juli till september. Under varma sensommardagar trängs fjärilarna om blommans utrymme. Vintertid står de intorkade, vissna blomstjälkarna kvar som vackra vintersilhuetter och ger rabatten ett prydnadsvärde även då. Den ståtliga perennen blir kring 100 cm hög och behöver inget stöd i form av uppbindning för att hålla sig upprätt. Trivs i soliga lägen i jordar med god dränering.

12. Gulltörel, *Euphorbia polychroma*
Här charmas vi av stora guldgula blomsamlingar som börjar blomma redan i maj. Gulltörels blomma är egentligen väldigt oansenlig utan istället är det de limegula högbladen som dominerar och ger blomningen dess karaktär. Efter blomningen kan plantan med fördel klippas tillbaka och återkommer då med en blomning till fast i mindre omfattning. Gulltörel har ett långt prydnadsvärde då plantorna frampå höstkanten får en vackert röd höstfärg. Trivs i både sol till halvskugga och är anspråkslös då det gäller jorden. Har en vit mjölksaft som vid kontakt med huden kan vara irriterande.

13. Violrotsiris, *Iris germanica* 'Florentina'
Är en tuvbildande, perenn iris med gröna svärdsliknande blad som ska planteras grunt för att trivas. Sorten 'Florentina' har vackert vita blommor med blåviolett ådring som gör entré i maj-juni. Trivs på väldränerade jordar i fullt soliga lägen och blir då ungefär 70 cm hög. Blomman går även utmärkt att använda som snittblomma då den har ett långt vasliv. Jordstammen hos violrotsirisen är i färskt tillstånd luktlös men violdoftande som torkad och oljan som utvinns används till parfym istället för viololja.

14. Kungsmynta, *Origanum vulgare* 'Thumble's Variety'
Marktäckare med vackert limegult bladverk som lyser upp i rabatten. Tillsammans med de rosalila blommorna i juli- augusti utgör kungsmyntan ett attraktivt inslag i den soliga rabatten. Blommorna attraherar fjärilar och klipps kungsmyntan ner efter första blomningen återkommer plantan med ännu ett flor under växtsäsongen. Blir ungefär 15 cm hög.

15. Purpurkärleksört, *Hylotelephium telephium*
(Atropurpureum-Gruppen) 'Purple Emperor'
Lättodlad och långlivad perenn som hör hemma bland fetblads-växterna. De tjocka, vattenhållande bladen har här en mörkt rödbrun nyans som tillsammans med de purpurrosa blommorna bildar en vacker kontrast till alla gröna nyanser i omgivningen. Purpurkärleksört kräver väldränerade jordar och ska helst planteras i soliga till halvskuggiga lägen. Blomningen börjar i augusti och eftersom blommorna är hållbara håller de sig till långt in på hösten. De vissna blomställningarna är vackra vintersilhuetter och kan gärna få vara kvar. Purpurkärleksörten blir 50 cm hög.

16. Lammöron, *Stachys byzantina* 'Cotton Ball'
Mattbildande perenn med mjuka, ludna, silvergrå blad som man hela tiden vill känna på. 'Cotton Ball' blir 15 cm hög och när blomstänglarna gör entré i juli blir plantan ungefär dubbelt så hög. Blommorna är mycket speciella och påminner till utseendet om små tussar av bomull. Hela plantan präglas av den grå färgen vilket ger en lugnande effekt åt planteringen. 'Cotton Ball' växer bäst i väldränerad, torr, mager jord som gärna får vara kalkhaltig.

17. Glansälväxing, *Sesleria nitida*
När glansälväxing blommar på våren når de gråvita axen 80 cm ovan mark. Bladen som nästan är lite stickiga bildar stora tuvor och kan bli upp till en meter i diameter. De grågröna bladen är överhängande, nästan liggande och ger plantan ett karakteristiskt utseende. Glansälväxing trivs på torra, soliga platser men kan även växa i mer normal trädgårdsjord.

18. Silvergräs, *Achnatherum calamagrostis*
Silvergräset blommar i juni-juli med silverfärgade vippor. Är ett tuvbildande gräs som påminner i växtsättet om en fontän. Bladen är vackert mellangröna och når en höjd på 50-70 cm. De meterhöga vipporna blir vackra vintersilhuetter i rabatten och klipps ner på våren. Kräver väldränerad jord och en solig plats för att komma till sin rätt.

LÖKAR

Purpurlök, *Allium x hollandicum* 'Purple Sensation'
'Purple Sensation' blommar i månadsskiftet maj/juni med lila blommor som sitter i bollformade samlingar. Bladen hos denna fantastiska lökväxt gulnar tidigt och därför bör lökarna planteras en bit in i rabatten, gärna tillsammans med perenner som döljer det vissnande bladverket. Nänns man att klippa av en blomstjälk är de mycket hållbara som snittblomma. Löken planteras under hösten, 10-15 cm djupt. Sägs hålla sorkar på avstånd.

Skägglök, *Allium stipitatum* 'Mount Everest'
'Mount Everest' blommar i juni med klotrunda, krämvita, svagt doftande blomsamlingar. Varje enskild blomma är vackert stjärnlik och tillsammans bildar de upp till 15 cm stora samlingar som ståtligt reser sig 1 meter över marken på bladlösa stjälkar. De tunglika bladen vissnar tidigt och därför ska helst skägglök planteras tillsammans med bladrika perenner som effektivt döljer lökväxtens blad. 'Mount Everest' blommar under tidig sommar och bildar på så vis en vacker övergång mellan tulpansäsongen och sommarblommande perenner.

Fyrverkerilök, *Allium schubertii*
Spektakulär medlem i Alliumsläktet vars blomhuvuden blir upp till 30 cm i diameter. Varje liten blomma sitter på blomstjälkar med olika längd vilket gör att blomhuvudet bildar en stor spretig boll. Här är det viktigt att inte plantera lökarna för tätt på hösten så att blommorna går in i varandra. Bladverket hinner vissna ner innan blomningen börjar. Blommar i juni och blir 40-60 cm hög. Blommorna attraherar fjärilar.

Svartlök, *Allium nigrum*
Hos svartlöken består det halvrunda, lite platta blomhuvudet av 20-30 vita, stjärnformade blommor. I varje blommas mitt finns ett grönsvart, flikigt fruktämne som blir en fin kontrast till de ljusa blombladen. Blomhuvudets diameter blir omkring 10 cm. Svartlöken, som inte är så vanlig, blommar i juni över ett grågrönt basalt bladverk och blir 60 cm hög.

Blå bägarkrokus, *Crocus biflorus* 'Blue Pearl'
'Blue Pearl' är en vårblommande krokus som tillhör en av de tidigast blommande krokusarterna och är otroligt blomrik. Blir ungefär 10 cm hög och planteras helst i grupper för bästa effekt i rabatten. Blomman som nästan kommer direkt ovan mark omges av smala, gröna spetsiga blad. Färgen hos 'Blue Pearl' är ljusblå.

Persisk pärlhyacint, *Muscari aucheri* 'Blue Magic'
Persisk pärlhyacint är en lättodlad och härdig lökväxt och just sorten 'Blue Magic' blommar med klarblå, lätt doftande blommor. Blomningen börjar i april och pågår en bra bit in i maj eftersom blommorna är hållbara. Pärlhyacinter kännetecknas av de klocklikt hängande små blommorna som sitter tätt samlade i täta, toppiga blomsamlingar.

Kejsartulpan, *Tulipa* (Fosteriana-gruppen) 'Concerto'
Kejsartulpanen 'Concerto' är en vårblommande favorit sedan många år tillbaks. Tulpanen blommar tidigt på våren med stora långsträckta blo-mmor i en härligt ljus, svavelgul nyans. 'Concerto' har sitt ursprung från 1950 och är en omtyckt och långlivad sort. Förutom att använda kejsartulpanen i rabatt passar den också att plantera bland buskar. Blir ca 30 cm hög.

Curt Rydlinges alternativ för kallt klimat.

Trädgårdsmästare Curt Rydlinge i skellefteå är expert på odling i norr. I mästarrabatterna föreslår han alternativ till de växter som inte utvecklas så väl i klimatmässigt tuffa delar av landet.
I En plats i solen är det anisisop som kan vara aktuella att byta ut. den kan ersättas med isop.

8b. Isop, *Hyssopus officinalis*
Isop är både väldoftande och blomrik och blir ungefär 40 cm hög. Här väljer vi den blåvioletta färgen till att ersätta anisisopen. Kanske får isopen planteras något längre fram i rabatten för att komma till sin rätt eftersom den blir lägre än anisisop. Isop blommar i juli-augusti och ska klippas ner efter blomningen för att hålla sig fin och fräsch. De blåvioletta blommorna är små och sitter tillsammans i höga, vackra spiror.

1

2

3

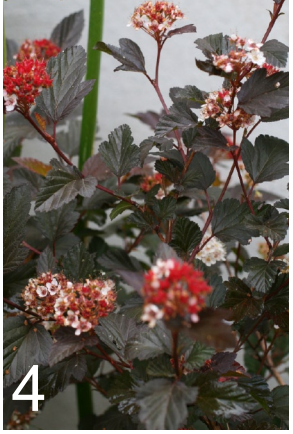
4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

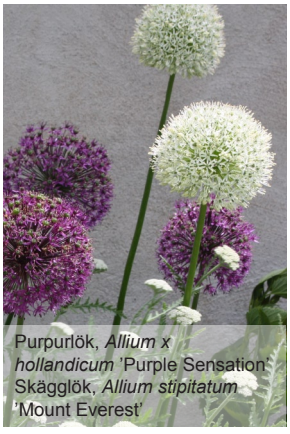
Purpurlök, *Allium x hollandicum* 'Purple Sensation'
Skägglök, *Allium stipitatum* 'Mount Everest'

Fyrverkerilök, *Allium schubertii*

Svartlök, *Allium nigrum*

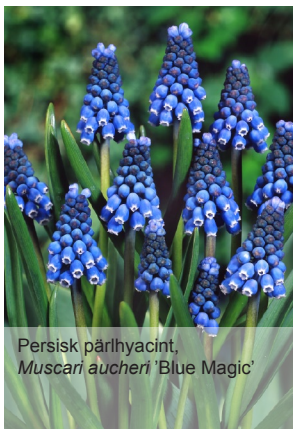
Persisk pärlhyacint, *Muscari aucheri* 'Blue Magic'

Blå bägarkrokus, *Crocus biflorus* 'Blue Pearl'

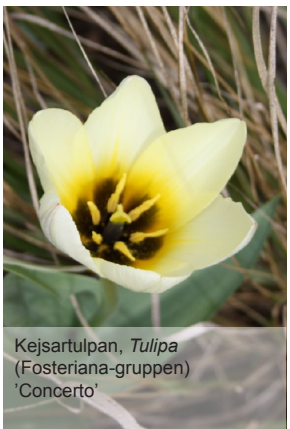
Kejsartulpan, *Tulipa* (Fosteriana-gruppen) 'Concerto'

8b

Mona Wembling

Mästarrabatter är skapade för vanliga trädgårdar av mästare inom trädgård. Varje år lanseras en ny Mästarrabatt. Bakom Mästarrabatten står GRO Plantskolor - svenska detaljister och producenter av buskar, träd och perenner inom Gröna näringens riksorganisation - med stöd av International Flower Bulb Centre i Holland.

www.mästarrabatten.se

Foldrar, texter och bilder för hela kollektionen av olika Mästarrabatter sedan 2006 finns att ladda ner på www.mästarrabatten.se

2011 MÄSTAR rabatten

PRODUCERAD AV: MOSTER OCH JAG BILD: MONA WEMBLING, ERIKA DAHLQVIST, TOMAS SÖDERGREN, IBC TEXT: MONA WEMBLING, MÄSTARRABATTEN